

הלבנות קדוש החדש פרק יח

א. דבר ידוע וברור, שאם יוציא לך החשבון שהירח יראה בלילה אפשר שיראה, ואפשר שלא יראה מפני העבים שמכסין אותו; או מפני המקום שהוא גיא, או שהיה הר גבוה כנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום שנמצאו כאלו הן יושבין בגיא: שהירח לא יראה למי שהוא במקום נמוך, אפלו היה גדול, ויראה למי שהוא עומד בראש הר גבוה ותלול, אף על פי שהירח קטן ביותר; וכן יראה למי ששוכן על שפת הים, או למי שמהלך בספינה בים הגדול, אף על פי שהוא קטן ביותר.

ב. וכן בימות הגשמים, אם יהיה צח, יראה הירח יותר ממה שיראה בימות החמה: לפי שבימות הגשמים, אם יהיה צח, יהיה האויר זך הרבה ויראה הרקיע בטהר יותר, מפני שאין שם אבק שיתערב באויר. אבל בימות החמה, יהיה האויר כאלו הוא מעשן מפני האבק, ולא יראה הירח הקטן.

ג. וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערוך לה עם שני הקצין שלהם בצמצום יהיה הירח קטן ביותר, ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר. ואם תמצא קשת הראיה והארץ הראשון ארוכין הרבה, והוסיפו על סוף הקצים שלהן מעלות יראה הירח גדול; ולפי ארך הקשת והארץ הראשון יהיה גדלו, וגליתו לכל.

ד. לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבם שהן זמן הראיה, ומקומה; ושואלין את העדים, באיזה מקום ראיתם: שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן החשבון שיראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראיה תשע מעלות וחמשה חלקים, והיה הארץ הראשון שלוש עשרה מעלות בשווה, ובאו עדים שראוהו אם היה בימות החמה, או שהיה במקום נמוך חוששין להן, ובודקין אותן הרבה; ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר ודאי יראה, אם לא יהיו שם עבים המבדילין.

ה. עדים שראו את החדש בזמנו ובאו והעידו, וקבלום בית דין וקדשו את החדש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים יום מן היום המקדש, וליל שלוששים לא נראה הירח מפני שאי אפשר לו להראות, או מפני שפסוהו עבים; והרי בית דין מצפין לו כל יום שלוששים כמו שבארנו, ולא באו עדים, ועברו את החדש, ונמצא יום ראש החדש השני יום אחד ושלוששים כמו שבארנו.

ו. והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החדש השני, וליל שלוששים לא נראה הירח אם תאמר שכך מעברין ראש חדש זה ועושין אותו שלוששים, וקובעין ראש החדש השלישי יום אחד ושלוששים: כך אפשר שלא יראה הירח בליל שלוששים, גם מחדש זה ונמצאו מעברין והולכין ועושין חחדשים שלוששים אחר שלוששים, כל השנה כלה; ונמצא בחדש אחרון, אפשר שיראה הירח בליל חמשה ועשרים בו, או בליל ששה ועשרים ואין לך דבר שחוק והפסד, יותר מזה.

ז. ואל תאמר שהדבר הזה, דבר שאינו מצוי הוא שלא יראה הירח בכל השנה; אלא דבר קרוב הוא, הרבה, ופעמים רבות יארע זה וכיוצא בו, במדינות שזמן הגשמים שם ארוך והעבים רבים: שאין אנו אומרים שלא יראה הירח בכל השנה, אלא שלא יראה בתחלת החחדשים; ויראה אחר כך בימים. פעמים,

לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה; וחדשים שאפשר שיראה בהם, לא יראה בהם מפני העבים, או מפני שהיה קטן ביותר, ולא נתכון אדם לראותו.

ח. אלא הקבלה שביד החכמים, איש מפי איש מפי משה רבנו, כך היא: שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החדשים חדש אחר חדש, בית דין קובעין חדש מעבר משלושים יום, וחדש חסר מתשעה ועשרים יום. וכן מחשבין, וקובעין חדש מעבר וחדש חסר בקביעה לא בקדוש, שאין מקדשין אלא על הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא, או חסר אחר חסר, כמו שיראה להם מן החשבון.

ט. ומתפנין לעולם בחשבונם, שאם יראה הירח בחדש הבא, יראה בזמנו או בליל עבורו, לא שיראה קדם זמנו, שהוא ליל שמונה ועשרים. ובחשבונות הראיה האלו שבארנו, יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי אי אפשר שיראה; ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש, או עושין חדש חסר אחר חדש חסר. ולעולם אין פוחתין מארבעה חדשים המעברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה חדשים המעברין. וגם לעבור חדשים אלו שמעברין לפי חשבון, עושין סעודת עבור החדש שאמרנו בפרק שלישי.

י. וכל שתמצא בתלמוד מדברים שמראין שבית דין סומכין על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם, והרשות בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחסר רבי תשעה חדשים בשנה, וכל פיוצא בזה הכל על עיקר זה הוא בנוי, בזמן שלא נראה החדש בזמנו.

יא. וכן זה שאמרו חכמים שמעברין את החדש לצרך, הוא בחדשים אלו שמעברין אותן לפי חשבון, ועושין אחד מלא, ואחד חסר; ויש להם לעבר חדש אחר חדש, או לחסר: כזה הוא שמעברין לצרך, מפני שלא נראה הירח בזמנו; אבל בעת שיראה הירח בזמנו, שהוא תחלת היותו נראה אחר שנתקבץ עם השמש מקדשין לעולם, ואי אפשר לא לדחות ולא לעבר.

יב. וכל הדברים האלו, בזמן שיש שם בית דין, וסומכין על הראיה; אבל בזמנים אלו, אין סומכין אלא על הקביעה בזה החשבון האמצעי, הפשוט בפי כל ישראל, כמו שבארנו בהלכות אלו.

יג. יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריות, שאם יראה הירח בארץ ישראל, יראה בכל מדינות העולם שהן למערב ארץ ישראל ומכוונות כנגדה. ואם יתן החשבון שלא יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה במדינות אחרות שהן למערב ארץ ישראל ומכוונות כנגדה; לפיכך אם יראה הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל, אין בזה ראיה שנראה הירח בארץ ישראל.

יד. אבל אם לא יראה הירח בראשי ההרים במדינה המערבית המכוונת כנגד ארץ ישראל, בידיע שלא נראה בארץ ישראל. וכן אם לא יראה הירח בארץ ישראל, בידיע שלא יראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכוונות כנגדה; ואם יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה במדינות מזרחיות, ואפשר שלא יראה. לפיכך אם יראה במדינה שהיא למזרח ארץ ישראל

וּמְכוֹנֶנֶת כְּנִגְדָּהּ, בִּידוּעַ שְׁנֵרָאָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם לֹא יֵרָאֶה
בְּמִדְיָנָה הַמְּזֻרְחִית, אֵין בְּזֶה רְאִיָּה, אֲלֹא אִפְשָׁר שְׁיֵרָאֶה בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל.

טו. וְכָל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים בְּשִׁהְיוֹ הַמְּדִינֹת שְׁבַמְעָרָב וְשְׁבַמְזֻרְחַ
מְכוֹנֹת, כְּגוֹן שִׁהְיוֹ נוֹטוֹת לְצִפּוֹן הָעוֹלָם מְשֻׁלוּשִׁים מַעְלֹת עַד
חֲמִשׁ וְשֻׁלוּשִׁים מַעְלֹת; אָבֵל אִם הָיוּ נוֹטוֹת לְצִפּוֹן יוֹתֵר מִזֶּה
אוֹ פְּחוֹת, מְשַׁפְּטִים אַחֲרֵים יֵשׁ לָהֶן שִׁהְרֵי אֵינָן מְכוֹנֹת כְּנִגְדָּה
אַרְץ יִשְׂרָאֵל.

טז. וּדְבָרִים אֱלֹהֵי שְׁבַאֲרָנוּ בְּעָרֵי מְזֻרְחָ וּמַעְרָב, אֵינָן אֲלֹא לְהַגִּיד
כָּל מְשַׁפְּטֵי הָרְאִיָּה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאֲדִירָה לֹא שִׁהְיוּ בְּנֵי
מְזֻרְחָ אוֹ בְּנֵי מַעְרָב סוֹמְכִין עַל רְאִית הַיָּרֵחַ, אוֹ תוֹעִיל לָהֶם
כָּלוּם; אֲלֹא לְעוֹלָם אֵין סוֹמְכִין אֲלֹא עַל קִדּוּשׁ בֵּית דִּין שְׁבַאֲרָץ
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ כְּמָה פְּעָמִים.